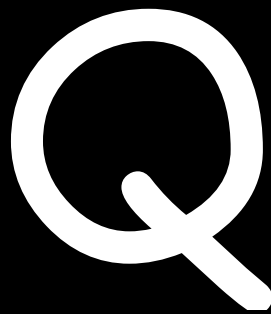

Pol. en Inst. Geschiedenis van België

Deel 2

quickprinter
Koningstraat 13
2000 Antwerpen
www.quickprinter.be

Online samenvattingen kopen via

www.quickprintershop.be

Like us on Facebook!

www.facebook.com/quickprintershop

Politieke en institutionele geschiedenis van België

Hoofdstuk 1: littekens van voor 1830: Het ideologische en het communautaire

1.1 Het einde van het ancien Régime

Politiek=actief beleid gericht op verandering

Verlichting:

- Maakbaarheid van de samenleving
- Rationaliteit-> vooruitgang->welvaart/ welzijn
- Secularisering: godsdienst in twijfel trekken en vragen bij macht kerk

2 strekkingen:

- conservatieven/statisten: behoudsgezind van Ancien Régime
- progressieven/Vonckisten: volkssoeveriniteit
- extremisten/ linker vleugel van Vonckisten: volkssoeveriniteit+ antiklerikaal

1.2 De Franse annexatie (1795-1814) en het koninkrijk der verenigde nederlanden(1814-1830)

Belgische nederlanden worden van Frankrijk en ze zorgen voor een modernisatie in ons gebied

2 negatieve elementen die politieke leven in België gaan teken na 1830:

- 1) verfransing
- 2) levensbeschouwelijke

1)Verfransing, verre inzet van de communautaire problematiek

Frans in het gerecht en bestuur

België erft politieke organisatie van Frankrijk: franse termen, taal...

Mensen zijn ongeletterd

Geen verfransing van gewone mensen

Elite= franstalig

Elitaire tweetaligheid creëren

1814: annexatie stopt en we worden een met Nederland

pas in 1823 wordt het nederlands verplicht

1830 onafhankelijk -> taalvrijheid, opnieuw verfransing

2)De levensbeschouwelijke opsplitsing

- de conservatieve stroming: traditionalisme

= reactie op franse revolutie

maatschappijvisie:

- individu is ondergeschikt aan gemeenschap, mens is onvrij
- gezag is belangrijk in samenleving, mens is ongelijk
- oude waarden, godsdienst

2 soorten:

- verdraagzame katholieken/ liberaal-katholieken

= volkssoeveriniteit+ aanvaarden vrijheden, aanvaarden recht op andere mening=om zich te vergissen en slechte mening te hebben

- integristen/ theocraten
= terug naar Ancien Régime, kerk=staat, hun mening is de enige aanvaardbare, afwijzen moderne vrijheden

➤ De progressieve opiniegroep: het liberalisme

= aansluiting bij Franse Revolutie

- Vrijheid individu
- Antiklerikaal
- Volkssoeveriniteit
- vrijheden

Unionisme: twee stromingen verbinden want gemeenschappelijk doel tegen koning Willem
= vrijheid in alles en voor allen

Hoofdstuk 2: De oprichting van het koninkrijk België

2.1 het internationaal statuut van België: de opgelegde neutraliteit

De internationale erkenning van België lag moeilijker

Afscheuring van België verstoortte het Europese evenwicht van 1815 waarbij koninkrijk der Nederlanden als verplicht neutrale buffer Frankrijk en het Duitse Rijk in machteenwicht hield. Onafhankelijkheid mocht geen bedreiging zijn voor vrede in Europa.

Europese grootmachten leggen B voorwaarden op: de eeuwigdurende verplichte neutraliteit

Eerste verdrag tekst was voordelig voor B maar Koning Willem verwerpt het en valt B binnen. Nederlandse leger moest door grootmachten terugtrekken

Tweede verdrag: Maastricht+ Limburg = Nederland, Luxemburg Waalse deel= België

2.2 De interne machttuitbouw van België. Enkele Facetten

1) De verkiezingen

Bij revolutie komen de machtigste groepen aan de macht

De democraten= progressieve strekkingen

- Macht in handen van een zo ruim mogelijk deel van bevolking
- Niet elitair gezind
- Democrativering van besluitvorming
- Erkenning klassieke eigendomsbegrip, maar geen concentratie rijkdom bij toplaag
- Vlaamsgezind
- verzorgingsstaat

= werden in 1830 uitgeschakeld door:

- cijnskiesrecht: stemmen als je belasting betaald
- bij verkiezingen van Nationaal Congres wel capaciteitskiesrecht: stemrecht voor gediplomeerden

Nationale vergadering= constituante= stelt grondwet op

2 kamer stelsel: hoe werd kamer en senaat gekozen?

- GW= cijnskiesrecht, stemmen is niet verplicht
- Meerderheidstelsel
- Kamer: voor 4 jaar verkozen, om 2 jaar kamer voor de helft vernieuwen, minstens 25 jaar oud geen cijnsvoorwaarden

- Senaat: voor 8 jaar verkozen, om 4 jaar senaat voor de helft vernieuwen, minstens 40 jaar oud, 1000 gulden/jaar belasting betalen om verkiesbaar te zijn
- Moderne persoonlijke vrijheden, geen gelijkheid voor vrouwen

2) De verhouding tussen de uitvoerende en de wetgevende macht

a) De monarchie als instituut

Onschendbare, onverantwoordelijke vorst zonder persoonlijke macht

= voorwaarden zodat monarchie erfelijk kan zijn

vorst heeft geen persoonlijke macht

voor elke daad draagt minister verantwoordelijkheid, koning kan hem aansporen, adviseren en beïnvloeden, koning moet zich neerleggen bij beslissing minister

b) De wetgevende macht

= koning, kamer en senaat

koning: initiatiefrecht+ wetten bekrachtigen

Kamer+ senaat= wetgeving stemmen

Twee kamers= geen ondoordachte en overhaaste beslissingen

Kamer en senaat geven vertrouwen aan ministers

Regering enkel ontslag aanbieden als de begroting niet werd goedgekeurd

c) de uitvoerende macht

koning is hoofd, ministers zijn medewerkers die meebeslissen en verantwoordelijkheid daarvoor nemen

5 ministers: binnenlandse en buitenlandse zaken, justitie, financiën en oorlog

taak:

- Wetten uitvoeren: wetten afkondigen en bekendmaken, uitvoeringsbesluiten
- Algemeen beleid: benoeming ambtenaren, bevel over land-en zeemacht

Koning kan ministers ontslaan en benoemen+ tegentekening

Ministers moet vertrouwen hebben van parlement

Hoofdstuk 3: De periode van het unionisme 1831-1847

Inleiding: het unionisme

Door onzekere internationale rechtspositie, Willem I aanvaard verdrag niet

Unionisme = een politiek systeem waarbij de regering naar een beleid streefde dat op een zo ruim mogelijke consensus in het parlement kon rekenen, via vlottende, wisselende meerderheden.

= duaal systeem: regering werkt niet met vaste meerderheden in parlement

-Geen partijen: parlementlid is niet gebonden aan partij enkel aan eigen standpunt

→ in parlement veel visies, standpunten maar mensen met zelfde ideeën vinden elkaar

= prefiguratie van politieke partijen

ongebondenheid parlementsleden en duaal systeem relativeren:

-koning+ ministers= parlementsleden beïnvloeden

-kamer= regeringsgetrouw, afhankelijk van regering voor promotie

Koning Leopold= + unionisme: conservatief, behoudend, weinig ingrijpend beleid, en partijstrijd is slecht voor interne vrede

Van 1839-1847: binnenlandse tegenstellingen verduidelijken

Tot in 1839 waren regeringen gemengd en kleurloos

Vanaf 1847: partijregeringen

3.1 Levensbeschouwelijke en sociaaleconomische tegenstellingen

1) De katholieke groep

liberaal-katholieken <-> integristische katholieken
= politiek niet geheel ten dienste van kerk = argwaan tegen GW
= staan sterk, stempel op beleid

katholieken werken aan machtsuitbouw:

- Kieswet 1831 bevoordeelde hen: stemrecht meer democratisch op platteland
- Katholieken willen via meerderheid regering/parlement katholieke moraal/godsdiens uitbreiden om positie voor franse revolutie terug te winnen
Vb. Zegelbelasting voor pers: armen kunnen geen krant kopen
- Kieswet 1842 bevoordeelde katholieken omdat steden in districten werden opgesplitst
- Kerk= liefdadigheid
- Kerk= onderwijs: lager+ middelbaar door kerk georganiseerd
→ wet van 1842 op lager onderwijs= unionistische compromis tussen kath en lib
voordeel kath: monopolie onderwijs= geregelementeerd:
  - o Elke gemeente min. 1 lagere school + subsidies vrije scholen
  - o Onderwijzers benoemd door gemeenteraad
  - o Geestelijkheid toezicht godsdiensonderwijs

Maar: Geestelijkheid heeft meer invloed dan enkel godsdienslessen

2) De liberale groep

Unionisme tot 1847

Liberalen zetten zich af tegen machtsuitbouw katholieken en starten eigen partij

→ langzaam:

- Economische motieven
- Liberalen steunen kerk vb. Godsdiens=basis onderwijs, kerk= liefdadigheid

Veranderde vanaf 1850: ontevredenheid bij liberalen want kerk wil machtspositie uit Ancien Régime heroveren

→ 1846: Liberalen = nationale partijprogramma:

- Verlagen kiescijns tot minimum vastgelegd in GW + invoeren capaciteitskiesrecht
- Onafhankelijkheid van het burgerlijk gezag
- Organiseren van rijksonderwijs
- Intrekken reactionaire wetten vb. Schoolwet 1842 dat voordelig was voor Kath
- Verbeteren toestand arbeiders/ behoeftigen

≠ formele partij structuur

3.2 De taalkwestie

Nederlands = taal van gewone volk

Frans= intellectuelen

1830: Onafhankelijk van Nederland

- Alle vrijheden afkondigen= taalvrijheid: massa van het volk kent geen frans
Ambtenaren= intellectuelen en zijn tweetalig maar gebruiken frans

Staat streeft naar 1 bestuurstaal

Kwaliteit nederlands is niet goed vb. Geen hoge nederlandse literatuur

Na 1830 België verfranst

Elite vindt het evident dat Brussel franstalig wordt bestuurd

Elite= tweetalig, maar meerderheid in B= ned → hoofdstad openstellen voor de walen
Frans heeft sociaal voordeel

Eens fr wordt gebruikt gaat men niet snel terug naar ned

Het recht, gerecht = frans

Frans meer in steden, door anonimiteit, belangrijkste regio's

Veel mensen kunnen niet lezen en schrijven dus men hoort alles mondeling

In bestuur:

- tweetalig mondeling
- eentalig schriftelijk= frans

gewone volk geeft niets om de taal van geschreven bestuur

geletterde mensen die geen frans kennen worden benadeelt bij het zoeken van een job bij de staat omdat de staat bestuurd wordt in F

vb. Postbode moet frans kennen want post is in fr

Vlaamse beweging = vernederlandsing van vlaanderen

Geopolitiek probleem: frankrijk kan ons annexeren als B helemaal verfranst

Maar B= uniek = twee talen

Vlaamse beweging ziet zichzelf als ware belgen omdat ze 2 talen kunnen

In vlaanderen= vlaams, deel eigen identiteit

Ongeschreven taal verdwijnt, waals watn staat gebruikt Frans

Vlaamse spelling wordt officieel gelijkgesteld aan het nederlands in Nederland

3.3 De verhouding tussen wetgevende en uitvoerende macht

1) eigen, volle bevoegdheid van de koning, als hoofd van de regering

koning: leopold I

- benoemt ministers, tegentekening= formaliteit
- koning gaat regering voorzitten
- koning kan ministers ontslaan+ tegentekening minister
- koning= opperbevelhebber leger
- koning Willem valt B aan, leopold neemt initiatief en stuurt iemand naar frankrijk om leger van Fr te laten vechten in tegen ned in België
= eigen initiatief, zonder goedkeuring ministers
franse troepen moeten wachten op 2de brief met handtekening koning+minister

2) De verhouding tussen regering(koning+ministers) en parlement

vorst: voorstander unionisme en wil band ministers- parlement zwak houden

dualiteit tussen parlement en regering:

parlement moet onafhankelijk zijn van uitvoerende macht en tegengewicht vormen

dualiteit afgezwakt want ambtenaren en magistraten konden lid worden van kamer maar

waren afhankelijk van regering voor promotie dus kamer werd regeringsgetrouw

vorst moet rekening houden met parlement en ministers

Koning is hoofd van de regering.

Hoofdstuk 4: Partijregeringen en cijnskiesstelsel, 1847-1884

4.1 Sociaaleconomisch beleid

Vanaf 1850 België: industriële kapitalisme gesteund door politiek liberalisme als fundament van het kapitalistische systeem

Dit leidt tot:

1) Wijzigingen in de economische verhoudingen

Economische expansie door lage lonen

België: plaats op wereldmarkt

Verbetering mechanisatie en productiestijgingen

Veel en goedkope arbeiders

2) wijzigingen in de sociale verhoudingen

Burgerij profiteerde van industriële groei: rijk+ nood aan geschoolde

Arbeiders: arm, slechte werkomstandigheden, lange uren, kinderarbeid, vrouwenarbeid, lage lonen= truckstelsel+gedwongen winkelnering → deel van loon terug naar werkgever`

Streven naar zuiver economisch liberalisme: vlijt, spaarzaamheid en winstmaximalisering

→ aanvaarding sociale, culturele en morele inferioriteit arbeider

rijk= door werkzaamheid en spaarzaamheid, liefdadigheid doen

arm= aanvaarden, er is altijd al armoede geweest

Staat onthouden van interventie in sociale politiek, regelende functie over burgerlijke

belangen in sectoren van de economie, kapitalisme vrij laten ontwikkelen

3) Economische en sociale politiek

Economische politiek: Liberaal → belangen burgerij dienen

Vb. Vrije transport, geen invoertaksen, vrij verkeer goederen en diensten, gemeentebelasting afschaffen...

Sociale politiek: geen erkenning van sociale ondersteuning door de staat voor economisch zwakkeren

- Werkboekje
- Geschil mondeling arbeidsovereenkomst= werkgever krijgt gelijk
- Geen stakingen/ prijsafspraken

4.2 De regeringen en de levensbeschouwelijke tegenstellingen

1) De liberale partij

Regering Rogier-Frère-Orban

In België weinig sociale onlusten, geen invloed van Februari revolutie

Liberaal regeren treden snel op:

- Uitbreiding stemrecht
- Afschaffing dagbladzegel
- Wet op onverenigbaarheden (ambtenaren/magistraten niet in parlement)

→ meer mannen (21) stemmen, persvrijheid (voordeel liberale pers) en onafhankelijkheid parlement versterkt

meer kiezers doordat antiklerikale democraten zich aansluiten

1850: organisatie Middelbaar Onderwijs voor jongens wijzigen

2 soorten: rijksinstellingen en gemeentelijk en provinciale instellingen

= katholiek

KRITIEK VAN BISCHOPPEN: regering benoemt godsdienstleraren+ christelijke geest

leerkrachten niet gewaarborgd

Liberalen werden antiklerikaal en anitgodsdienstig
Levensbeschouwelijk conflict versterkt door Kloosterwet

=

Liefdadigheid en armenzorg gebeurde door de kerk, er is geen sociale zekerheid
Kerk financiert dit door zijn giften die ze krijgt van rijken
Kerk krijgt meer en houdt zijn kapitaal
Giften aan kerk zijn juridisch niet in orde want kerk had geen juridisch statuut sinds Franse Revolutie
De rente van de giften waren voor armenzorg, de rest in eigen zak als kapitaal
Maar aan wie zijn de giften gegeven? Pastoor of organisatie?
Zonder statuut zijn giften nietig. Als pastoor sterft ging kapitaal naar zijn erfgenamen

Regering de Decker: katholiek

Kerk als juridische entiteit erkennen dus kan giften aannemen. In ruil daarvoor moet kerk controle van staat aanvaarden.

Liberalen willen niet dat katholieken armenzorg doen, maar moet gebeuren door de staat.

Niet privaat wel publiek

Want liberalen zeggen dat katholieken armenzorg misbruiken om kerk een juridisch statuut te verlenen.

Liberalen willen dat armenzorg volledig door de staat gebeurd! Liberalen= straatbetogingen

→ regering gaat vallen, wetsontwerp wordt niet doorgevoerd

liberalen zijn meerderheid, regering Frere-Orban neemt het over

Liberalen: interne verdeeldheid

Radicalen: laïcisering van de staat

→ verkiezingsnederlaag 1870 : katholieken aan de macht tot 1878

daarna liberalen opnieuw aan de macht= nog meer antiklerikaal

Regering Frere-Orban – Van Humbeeck

Liberalimse= veel aandacht voor onderwijs want scholing, emancipatie en vooruitgang hangt samen

→ 1879 wet op het lager onderwijs:

autonomie van gemeente beperken, staat organiseert onderwijs

- Elke gemeente, 1 officiële staatsschool
- Gemeente geen vrije school aanvaarden of subsidiëren
- Onderwijzers= gediplomeerden van officiële normaalscholen

Staatsonderwijs werd neutraal lekenonderwijs

- Godsdienst onderwijs = vrije tijd

→ 1881 wet op het middelbaar onderwijs

- onderwijs voor meisjes: 3 lagere jaren
- universiteiten aanvaarden vrouwen

regering verbrak banden met Vaticaan, veel leerkrachten namen ontslag, staatsondriwijs verliest leerlingen = liberalen verliezen stemmen, katholieken aan de macht

2) De Katholieke partij

samenleving verdeeld in zuilen: organisaties rond een ideologie

uitbouw katholieke zuil

=parallele wereld= geen contact met andere ideeën